

TOELICHTING BIJ DE FORMULIERENSET

Wilsverklaring

Als u regie wilt houden over uw levenseinde, is het verstandig om een wilsverklaring op te stellen. Hierin kunt u opschrijven wat u wilt als u zich in een situatie bevindt waarin u uw wensen niet meer duidelijk kunt maken of niet meer zelfstandig kunt bepalen. Zo lang u dat nog wel kunt, kan de wilsverklaring uw woorden ondersteunen op het moment dat uw wensen aan de orde zijn.

De wilsverklaring bestaat uit twee delen.

In een 'Behandelvebod annex niet-reanimerenverklaring' legt u vast dat in door u beschreven situaties geen levensverlengende medische behandelingen mogen worden uitgevoerd of moeten worden afgebroken. In beginsel behoort een arts zo'n verbod te respecteren.

In een 'Euthanasieverzoek' vraagt u om u in bepaalde situaties euthanasie te verlenen. In tegenstelling tot een behandelverbod is een arts niet verplicht om aan een euthanasieverzoek gehoor te geven. Vul bij een euthanasieverzoek altijd ook een behandelverbod in.

Gesprek met uw arts en uw naasten

Het is belangrijk om uw wilsverklaring met uw behandelend arts te bespreken. Vraag ook naar de bereidheid van uw arts om aan uw verzoek te voldoen.

In de visie van de KNMG (Koninklijke Nederlandse Maatschappij tot bevordering van de Geneeskunst) doet u er goed aan een gesprek met uw huisarts over uw levenseinde niet op de lange baan te schuiven. De [website van de KNMG](#) bevat hierover veel bruikbare informatie. Daarbij is met name de brochure 'Spreek op tijd over uw levenseinde – handreiking om met de dokter te praten over grenzen, wensen en verwachtingen rond uw levenseinde' behulpzaam.

Laat uw wilsverklaring opnemen in uw medisch dossier. Om te voorkomen dat er twijfel ontstaat over de vraag of uw verklaring nog aansluit bij uw huidige wensen, is het aan te bevelen om regelmatig, met uw arts over dit onderwerp te praten. Bespreek met uw huisarts welke regelmaat in uw situatie passend is. Pas uw wensen zo nodig aan en voorzie uw wilsverklaring van een nieuwe datum en uw handtekening.

Bespreek uw wensen ook met uw dierbaren en uw eventuele gevolmachtigde(n), zodat zij weten wat u later wilt en zij daar nu met u over kunnen praten.

Wils(on)bekwaamheid

Er kunnen situaties ontstaan waarin u uw wensen niet meer kunt aangeven, bijvoorbeeld wanneer u in coma bent, gevorderde dementie heeft of om een andere reden niet meer kunt communiceren. U bent dan wilsonbekwaam. In die situatie nemen anderen – bijvoorbeeld uw huisarts of artsen in een ziekenhuis of verpleeghuis – beslissingen over uw behandeling.

Tenzij u de beslissing bij uzelf legt door in een wilsverklaring tot uitdrukking te brengen wat u wel en niet wilt in geval van wilsonbekwaamheid. U kunt in uw wilsverklaring uitdrukkelijk kenbaar maken welke medische behandelingen nog wel en niet meer op u mogen worden toegepast en alle overige wensen aan de orde stellen die met uw levenseinde te maken hebben.

Zolang u wilsbekwaam bent en op een duidelijke, samenhangende manier uw wensen duidelijk kunt maken, zal altijd naar uw standpunt worden gevraagd. Wanneer u op dat moment iets anders zegt dan u in uw wilsverklaring hebt opgeschreven, dan geldt uw mondelinge verklaring. Uw laatste (schriftelijke of mondelinge) consistente en coherente verklaring zal altijd doorslaggevend zijn.

Formulieren

(1) Volmacht

U kunt in de situatie komen dat u door bijvoorbeeld dementie, afasie of bewusteloosheid niet meer in staat bent om met een arts te overleggen over uw medische situatie. Het kan ook zijn dat u op dit moment nog niet weet wat u wel en niet wilt als u wilsonbekwaam zou worden en dat u beslissingen aan naasten wilt overlaten. Het is dan belangrijk dat iemand rechtmatig voor uw belangen kan opkomen. Daarom kunt u een gevolmachtigde aanwijzen. Dat kan een familielid zijn, een vriend of vriendin waarin u vertrouwen heeft en waarvan u weet dat hij of zij het beste met u voor heeft.

Vraag op tijd of iemand uw gevolmachtigde wil zijn, bespreek met diegene(n) uw wensen en geef een kopie van uw wilsverklaring.

Een gevolmachtigde is niet noodzakelijk, want de wet regelt wie u vertegenwoordigt als u dat zelf niet meer kunt. Maar uw eigen keuze heeft altijd voorrang.

(2) Euthanasieverzoek

De wet *Toetsing levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding* beschrijft onder welke voorwaarden een arts euthanasie mag uitvoeren of hulp bij zelfdoding mag verlenen. Bij euthanasie dient de arts u dodelijke middelen toe, bij hulp bij zelfdoding reikt de arts u een drankje aan dat u zelf kunt opdrinken. Voor het gemak noemen we hier beide wegen 'euthanasie'.

Essentiële criteria voor euthanasie zijn

- dat de patiënt het verzoek daartoe vrijwillig en weloverwogen doet
- dat de patiënt uitzichtloos en ondraaglijk lijdt
- dat de patiënt volledig is voorgelicht over de situatie en vooruitzichten
- dat arts en patiënt het erover eens zijn dat er geen redelijke alternatieven zijn voor verbetering van de situatie.

Als de arts meent dat er aan de criteria is voldaan dan moet hij een tweede arts ([SCEN-arts](#)) raadplegen, die zijn visie geeft op de vraag of aan alle zorgvuldigheidseisen is voldaan. Het advies van de SCEN-arts is niet bindend. De behandelend arts mag het naast zich neerleggen, maar moet dat goed weten te motiveren.

Bij mensen met een psychische aandoening zijn er aanvullende criteria. Er wordt dan, naast de SCEN-arts, altijd een second opinion gevraagd aan een onafhankelijk psychiater, die wilsbekwaamheid en behandelmogelijkheden beoordeelt.

Let op:

1. U hebt onder de huidige wetgeving, ook met een schriftelijke wilsverklaring waarin u om euthanasie verzoekt, nooit *recht* op euthanasie of hulp bij zelfdoding. De arts is daartoe niet verplicht. Uw euthanasieverzoek is dus wat het is: een verzoek, geen eis.

2. De relatie tussen patiënten en arts is essentieel. Als u uw euthanasieverzoek regelmatig met uw arts bespreekt en dan opnieuw ondertekent, laat u zien dat u standvastig bent in uw wens en dat deze weloverwogen is.
3. Wilsverklaring zijn bedoeld om uw arts en uw gevolmachtigde(n) duidelijkheid te geven over uw wensen rond uw levenseinde.

Veel mensen vinden het moeilijk om zo precies mogelijk op te schrijven onder welke omstandigheden zij door een arts geholpen willen worden om uit het leven te stappen. Toch is het belangrijk om die omstandigheden zo persoonlijk mogelijk te formuleren.

De consultants van De Einder kunnen u daarbij ondersteunen. Bent u lid van de NVVE, dan kunt u ook daar (kosteloos) terecht voor informatie. Het formulier 'Euthanasieverzoek voorbeeld' (2A) biedt handvatten bij het opstellen van uw eigen tekst en benoemt meerdere situaties waarin u door een arts geholpen zou willen worden om uw leven te beëindigen. Schrijf uw euthanasieverzoek altijd in uw eigen woorden.

(3) Behandelverbod annex niet-reanimerenverklaring

In aanvulling op het euthanasieverzoek, maar ook los daarvan, kunt u formulier (3) Behandelverbod annex niet-reanimerenverklaring invullen en ondertekenen.

U bent niet verplicht om behandelingen te ondergaan die u bijvoorbeeld als zinloos rekken van lijden beschouwt. In een Behandelverbod annex niet-reanimerenverklaring beschrijft u zo nauwkeurig mogelijk in welke situaties u geen verdere behandeling wilt. Met deze verklaring kunnen uw gevolmachtigden de arts vragen om levensverlengende behandelingen te stoppen wanneer u dat zelf niet meer kunt. Artsen dienen deze wens serieus te nemen.

Houd u er rekening mee dat bij bewusteloosheid hulpverleners vaak automatisch geneigd zijn u te reanimeren, ondanks een niet-reanimerenverklaring. Zij treffen het formulier niet tijdig aan of zij negeren uw wens uit automatisme. Ook hier is het formulier (1) Volmacht van groot belang.

Net als onder (2) geldt dat mensen het vaak moeilijk vinden om hun wensen zo nauwkeurig mogelijk op te schrijven. Het voorbeeldformulier (3A) Behandelverbod annex Niet-reanimerenverklaring biedt handvatten die u op weg kunnen helpen.

(4) Vrijwaringsverklaring (bij levensbeëindiging onder eigen regie)

Voor het geval u overweegt om zelf uw leven te beëindigen, is van belang te voorkomen dat uw naasten juridische problemen ondervinden nadat (en omdat) u uw leven hebt beëindigd. Om de kans daarop te verkleinen is het essentieel dat u expliciet verklaart dat u alle noodzakelijke activiteiten om tot levensbeëindiging te komen, zélf hebt uitgevoerd.

(5) Laatste wensen en praktische informatie

Formulier (5) Laatste wensen en praktische informatie kunt u gebruiken om uw laatste wensen kenbaar te maken en een aantal praktische zaken te regelen.

(6) Meldingsformulier

Het meldingsformulier kan door getuigen worden gebruikt om het verloop van een zelfeuthanasie en eventuele complicaties te beschrijven. Van deze informatie kan worden geleerd. Dat is van belang voor het werk van de consultants en voor mogelijke aanpassingen in het boek 'Uitweg'. Dit formulier kan gestuurd worden naar begeleiding@deeinder.nl of Postbus 33, 5469 ZG Erp.

Slotopmerkingen bij de toelichting op de formulierenset

Voor alle formulieren geldt dat een handgeschreven versie net zo geldig is als een getypte versie, en in beide gevallen in elk geval voorzien moet zijn van een handgeschreven datum en handtekening. U kunt de voorbeeldformulieren van Stichting de Einder als handreiking beschouwen om uw eigen wilsverklaring op te stellen.